

ПЕРСУАЗИВНА ФУНКЦІЯ КОНСТРУКТИВІВ У ЗАГОЛОВКАХ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ НОВИН

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (51)

УДК 811.111: 808.5: 81'37

DOI: 10.24144/2663-6840/2024.1(51).132–138

Талавіра Н. Персуазивна функція конструктивів у заголовках англійськомовних текстів новин; кількість бібліографічних джерел – 16; мова українська.

Анотація. Актуальність пропонованої розвідки зумовлена увагою лінгвістів до морфосинтаксичних конструкцій як стійких поєднань форми, значення й функції, а також до їх дискурсивного втілення в конструктах. Останні вважаються мовленнєвими виявами конструкцій, які на ментальному рівні узагальнено репрезентують різноманітні відношення навколишнього світу, а у мовленні можуть бути заповнені різними лексемами завдяки наявним у структурі відкритим слотам. Метою дослідження є встановлення персуазивного потенціалу конструктивів у заголовках новинних текстів BBC News. Завдання статті полягають у класифікації конструктивів з урахуванням позначуваних відношень і в з'ясуванні їхньої персуазивної ролі з оперттям на їхнє розміщення в заголовках новинних текстів. Конструктиви висуваються в позицію привертання уваги, тобто на початку заголовка перед предикатами, називаючи референти, близькі цільовій аудиторії; в позицію утримування, заповнену предикатами; в позицію спрямування уваги, розміщену в кінці заголовка, задля стимулювання читача звернутися до власне тексту. Аналіз 180 новинних текстів англійськомовного сайту BBC News показав, що агентивні конструктиви, що мають високий персуазивний статус завдяки представленню учасників подій, заповнюють в заголовках позицію привертання уваги. Предикативні конструктиви в позиції утримання уваги здійснюють значний вплив на адресата, відсилаючи до авторитетів, створюючи ефект присутності, репрезентуючи розвиток ситуації, апелюючи до фізіологічної або безпекової потреби. У позиції спрямування уваги знаходимо локативні, темпоральні, каузативні й квантитативні конструктиви. Локативні й квантитативні конструктиви справляють середній вплив на читачів, тому що структури на позначення місця називають його приблизно, змушуючи звернутися до основної частини тексту новин, а квантитативні побудови додають змісту заголовка переконливості завдяки репрезентації кількісних та статистичних даних. Темпоральні й каузативні конструктиви мають достатньо низький вплив на аудиторію внаслідок нечастого вживання в заголовках текстів новин.

Ключові слова: морфосинтаксична конструкція, конструктив, новинний текст, заголовок, персуазивність.

Формулювання проблеми. Новинні тексти повідомляють читачів про останні події на локальному або міжнародному рівні [Хіє 2018, с. 399] формують сприйняття, аргументують правдивість поданих відомостей [Потапенко 2019, с. 65]. Переконуючи аудиторію та привертаючи її увагу до описуваного, новинні тексти набувають риторичної природи подібно до античних виступів. Персуазивний характер новинних текстів уможлиблює їхнє вивчення з оперттям на риторичні канони інвенції (відбір аргументів), диспозиції (лінеаризація змісту), елокуції (омовлення змісту) та перформації (представлення) [Aristotle 2020]. Диспозиційна організація новин вивчалася [Dunsmore 2019] з урахуванням композиції новинних текстів, виокремленої Т. ван Дейком [Dijk 1985, с. 86–88]. Аналіз елокутивного оформлення текстів можливий за допомогою морфосинтаксичних конструкцій, які тлумачать як поєднання форми, значення і функції [Goldberg 2006]. Зважаючи на широкий інтерес до вивчення конструкцій [див.: Diessel 2019; Hilpert 2021; Hoffman 2022], їхня роль у побудові новинних текстів та вплив на адресата є **актуальною**.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що морфосинтаксичні конструкції охоплюють різні рівні мови, починаючи від морфем та закінчуючи реченнями [Hilpert 2021, с. 15] і формують лексико-синтаксичний континуум без чіткої межі між семантикою та граматикою [Goldberg 2006, с. 223]. Конструкції різняться ступенем схематичності, внутрішньої складності та продуктивності [Hoffman

2022, с. 4], не утворені композиційно, а доступні як цілісні одиниці з їхнім власним конструктивним значенням [Hilpert 2021, с. 7]. Укорінена в ментальному лексиконі мовця [Hoffmann 2022, с. 6] морфосинтаксична конструкція є поєднанням знакового і ментального та семантично може бути заповнена різними способами завдяки наявним у ній відкритим слотам [Hilpert 2021, с. 7].

Композиційно розрізняють прості та складні конструкції. Формальний аспект простих конструкцій повністю специфікований (specified), тобто встановлений, жодного відхилення від форми не дозволяється, якщо значення укорінених структур повинне бути передане під час комунікації [Вассершайдт 2019, с. 99]. Прості включають морфем (*un-*, *-er*) та слова (*cherry*, *milk*, *one*). Складні конструкції поєднують менші структури у складі основної, напр., *reader*, *listener*, *speaker*. Зазначені конструкції включають повністю (*-er*) і частково специфіковані елементи (*read*, *listen*, *speak*). Останні називають слотами (slots), котрі на ментальному рівні є вільними позиціями у складі конструкції і можуть бути заповнені лексемами певної семантики [Hilpert 2020, с. 113]. При цьому встановлюються обмеження на філери, тобто елементи, які можуть вживатися в слотах [Diessel 2019, с. 21], за рахунок процесу блокування (pre-emption) інших варіантів [Goldberg 2006, с. 95]. На парадигматичному рівні лексемафілер заповнює наявний вільний слот, який синтагматично пов'язаний з усією абстрактною конструкцією [Ungerer, Hartmann 2023, с. 27]. У наведених

конструкціях *reader, listener, speaker* частково специфікованими можуть бути лише дієслова на позначення практичної діяльності.

Досліджувані конструкції новинних текстів містять частково фонологічно та лексично неспецифіковані слоти, які можуть заповнюватися різними лексемами на позначення агенса або пацієнса, а також відкриті опції для певних елементів, зокрема для прийменника, втіленого обмеженою кількістю одиниць, котрі відображають різні перспективи, пор.: *at noon* та *by noon*.

У новинних текстах ментальний складник конструкцій вербалізований конструктами, тобто їхніми мовленнєвими виявами, що реалізуються у специфічних контекстах [Diessel 2015, с. 302]. Базові конструкції новинних текстів відображають відношення на мовному і ментальному рівні, які експлікуються конструктами на рівні мовлення, що називають різноманітні аспекти позначуваного референта: учасника події, його вчинки, місце і час, тощо. Вживаючись у медійному дискурсі, конструкти виконують функції на рівні заголовку та всього тексту.

Заголовок, який точно й стисло відтворює зміст і мету повідомлення [Imawa 2019, с. 101–102] та стимулює читача ознайомитися з усім текстом, містить три позиції розподілу уваги адресатів: привернення заволодіває увагою читачів за рахунок висунення на початок конструктів, що близькі до картини світу цільової аудиторії; утримування, котре фокусує увагу завдяки предикативним конструктам; та спрямовування, коли фінальний конструкт підштовхує читачів до ознайомлення з новинним текстом повністю [Potapenko 2021, с. 3].

Метою пропонованої розвідки є встановлення персуазивного потенціалу конструктів у заголовках новинних текстів BBC News (<https://www.bbc.com/news>). **Завдання** статті полягають у класифікації конструктів з урахуванням позначуваних відношень і в з'ясуванні їхньої персуазивної ролі з опертям на їхнє розміщення в заголовках новинних текстів.

Методологія дослідження включає чотири етапи. По-перше, ми виокремлюємо конструкти у 180 заголовках англійськомовних новинних текстів, дібраних з сайту BBC News, та встановлюємо референти, які вони позначають. По-друге, реконструюємо експліковані конструктами морфосинтаксичні конструкції, котрі на мовному і ментальному рівні репрезентують абстрактні відношення, та визначаємо слоти у конструкціях, тобто позиції, які можуть бути заповнені різними лексемами. По-третє, з'ясуємо, які з наявних в конструкції слотів вербалізуються у мовленні, утворюючи типові конструкти новинних текстів. По-четверте, встановлюємо персуазивний вплив конструктів залежно від частотності та місця їхнього вживання у заголовку: у позиції привернення, утримування або спрямовування уваги.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи**: суцільної вибірки – для виокремлення заголовків англійськомовних новинних текстів; класифікаційний – для створення типології

морфосинтаксичних конструкцій; компонентного аналізу для з'ясування семантичної структури конструктів у заголовках новинних текстів; риторичний – для виявлення персуазивного потенціалу конструктів у заголовках новинних текстів.

Виклад основного матеріалу. У 180 заголовках англійськомовних новинних текстів представлені декілька типів конструкцій на ментальному рівні залежно від втілених відношень: агентивні, предикативні, локативні, темпоральні, каузативні, квантитативні. Вони експлікуються у текстах відповідними конструктами.

Агентивні конструкції називають учасників подій та на ментальному рівні містять декілька слотів, призначених для позначення різних характеристик суб'єктів: ім'я (*John*) та прізвище (*Smith*); національність (*Israeli*); соціальну роль (*passenger*); сімейний статус (*son*); професію (*critic*); гендер (*man*); належність певній особі (*their child*); кількість (*two workers*).

У новинному тексті не всі слоти значення конструкцій експлікуються, натомість позначеними можуть бути декілька для характеристики учасника події, напр., *Four Armenian soldiers killed in new Azerbaijan border flare-up* (www.bbc.com, 13.02.2024). У цьому прикладі трикомпонентний агентивний конструкт *four Armenian soldiers* заповнює позиції для кількох учасників, позначених числівником *four*, національності, втіленої прикметником *Armenian*, і професії, заповненої лексемою *soldier*.

Агентивні конструкти зазвичай вживаються у позиції привернення уваги заголовка та мають високий персуазивний статус завдяки вживанню на початку. Найбільш впливовими агентивними конструктами на позначення учасників подій є ті, що складаються з однієї або двох конструкцій, оскільки вони здійснюють однозначну ідентифікацію учасника події за рахунок обізнаності адресатів з цими персонами, напр., *Alec Baldwin faces fresh manslaughter charge over 'Rust' shooting* (www.bbc.com, 19.01.2024). Крім того, значний вплив мають конструкти із класифікаторами на позначення посад, єдиних у певній країні, напр., *Speaker Lindsay Hoyle feared for MPs' safety before Gaza vote* (www.bbc.com, 22.02.2024). У цьому заголовку конструкт *Speaker Lindsay Hoyle* позначає особу, яку легко однозначно ідентифікувати завдяки її професії, і її винятковість має високий вплив на читачів, оскільки політик займає високу посаду. Використання конструктів, що називають країни, метонімічно представляє їхнє керівництво як учасника події, підвищуючи впливовий потенціал новинного тексту, адже він називає до осіб при владі, напр., *US and UK launch fresh strikes on Houthis* (www.bbc.com, 23.01.2024). У наведеному заголовку агентивний конструкт *US and UK* у позиції привернення уваги відображає керівництво двох країн США та Сполученого Королівства. Статус пересічних людей та персуазивність заголовка підвищують конструкти на позначення професійних досягнень індивідів, напр., *Pole vault champion Shawn Barber remembered*

as selfless (www.bbc.com, 19.01.2024). Статус пересічної людини підвищується за рахунок вказівки на її зв'язок з відомою особистістю, напр., *Martin Luther King Jr's youngest son Dexter Scott dies of cancer* (www.bbc.com, 22.01.2024). У наведеному заголовку чотирикомпонентний агентивний конструкт на позначення сина відомого політика включає повне ім'я його батька у присвійному відмінку (*Martin Luther King Jr's*), місце героя статті у родині (*youngest son*), його ім'я та прізвище (*Dexter Scott*).

Предикативні конструкції виокремлюємо на основі предикату, що вживається у позиції утримання уваги заголовка. Залежно від діяльності, позначеної предикатом, виокремлюємо такі структури: на позначення мовлення, переміщення, перцептивних відношень, суспільного примушення, шкоди, аспектуальні, емотивні.

Предикативні конструкції на позначення мовлення *Агенс-Дієслово-Бенефіціант-Зміст* на ментальному рівні містять чотири слоти. Дієслівний слот може бути заповнений дієсловами, які повинні позначати спосіб говоріння: проголошення заяви (*admit, claim, confirm, say, tell*), словесне переконання (*order, propose, persuade, push for, urge*), схвалення ідеї (*approve*), її відхилення (*condemn, deny, reject*). Слот для *Агенса*, що вказує на мовця, експлікований агентивною конструкцією, тоді як *Бенефіціант*-слот називає особу, яка одержує інформацію, тому обмеження на лексему, що заповнює цей слот, – це позначення особи або групи людей (*tells voters, urges UK government, asks Donald Trump*). *Зміст*-слот, який відображає суть сказаного, заповнюється філерами, котрі можуть бути іменниковими конструкціями (*confirms cyber attack*), герундіальними структурами (*admit committing robberies*), інфінітивними конструкціями (*orders Eastleigh Borough Council to reduce its debt*) або підкріпними реченнями (*say anti-weapon bee sculpture is 'thought-provoking'*).

У заголовках новинних текстів предикативні конструкти на позначення мовлення утримують увагу читачів у позиції присудка для характеристики референта, який названий у позиції повернення, та відображають різні аспекти висловлення точки зору про певну ситуацію, коли акт говоріння представляють як подію, справляючи великий вплив на аудиторію за рахунок посилення на авторитетні джерела. Предикативні конструкти на позначення мовлення відображають офіційні заяви у двох позиціях заголовку: у позиції утримання уваги та її спрямовування уваги. Більший персуазивний статус мають конструкти в позиції утримання уваги, тому що впливають на аудиторію завдяки виокремленню джерела інформації, напр., *Donald Trump says Colorado ballot ban could unleash 'chaos'* (www.bbc.com, 19.01.2024), де конструкт *Donald Trump says* висуває на початок заголовка джерело інформації.

У позиції спрямовування уваги конструкти на позначення мовлення мають інший персуазивний вплив, тому що мотивують читати основний текст новин завдяки представленню точки зору експерта

або відомої особистості, напр., *Russia risked lives in downed plane, Volodymyr Zelensky says* (www.bbc.com, 25.01.2024). У наведеному прикладі конструкт *Volodymyr Zelensky says* називає відомого політика, висловлення якого стимулює адресатів ознайомитися з деталями події.

Предикативні конструкції на позначення переміщення як фізичного, так і метафоричного містять п'ять слотів: *Агенс-Дієслово-Патієнс-Контейнер-Кількість*. Дієслівний слот може містити лексеми, які вказують на рух, слот *Агенса* заповнюється агентивними структурами, які позначають рухому людину (*a man fell*) або предмет (*the plane fell*). *Патієнс*-слот репрезентує особу, яка рухається слідом за агенсом (*Cheltenham man leads police*). Слот для *Контейнера* – тривимірний простір, в який чи з якого рухається суб'єкт або об'єкт, а саме *ВМІС-ТИЩЕ* може бути як фізичним (*leaves hospital*), так і метафоричним, як сфера діяльності (*went out of business*). Слот для *Кількості* включає статистичні або числові показники, як правило, про метафоричний поступ вертикаллю і заповнюється квантитативними конструктами (*death toll rises to 18*).

Предикативні конструкції на позначення перцептивних відношень відображають процес сприйняття світу органами відчуттів. *Агенс-Дієслово-Об'єкт*-конструкції містять три слоти на ментальному рівні: для репрезентації *Агенса*, що вказує на особу, яка сприймає ситуацію, *Об'єкта*, котрий людина може побачити або почути, та *Дієслова*, який може бути заповнений лексемами *hear, see*, які безпосередньо позначають здатність сприйняти предмет або містять слоти у своєму значення, що відображають можливість спостерігати за подією (*appear*).

Персуазивний потенціал конструктів на позначення перцепції та переміщення полягає в створенні у читачів ефекту присутності під час події, а тому такі заголовки утримують їхню увагу, напр., *Chiapas violence: Hundreds flee cartel battles in southern Mexico* (www.bbc.com, 23.01.2024). У наведеному прикладі конструкт *hundreds flee cartel battles*, що вказує на втечу людей, тобто швидкий рух із зони небезпеки, вказує на процес, що відбувається у даний момент. У заголовку *France's Carrefour puts up 'shrinkflation' warning signs* (www.bbc.com, 14.09.2023) суб'єктно-предикатна структура *France's Carrefour puts up* репрезентує ситуацію, яку пересічні люди можуть безпосередньо сприймати, а тому така подія підігріває інтерес до тексту новин.

Конструкції на позначення суспільного примушення відображають різноманітні аспекти кримінально провадження і містять три слоти: лексично неспецифіковані *Агенс*, що позначає осіб, що чинять незаконну діяльність, і *Каузатив*, котрий називає причину для кримінального процесу. *Агенс*-слот заповнений агентивними конструкціями (*Mexican cartel leader, US fugitive*), тоді як слот для *Каузативу* експлікований прийменниковими структурами на позначення злочину (*for murder, over death of six-year-old boy*). Дієслово-слот заповнений

лексемами, які відображають затримання злочинця (*arrest, capture, detain, seize*), висунення обвинувачення (*charge*), покарання (*fine*).

У заголовках новинних текстів конструкти на позначення суспільного примушення мають високий персуазивний потенціал, оскільки апелюють до потреби у безпеці [Maslow 1970], указуючи на її відновлення внаслідок покарання злочинця, напр., *Student police officer charged with misconduct* (www.bbc.com, 01.02.2024). У цьому заголовку *charge*-конструкт заповнює Агенс-позицію агентивною структурою *student police officer* та позицію для Каузатива, експліковану прийменниковою лексемою *with misconduct*.

Конструкції на позначення шкоди, представлені ментальною структурою *Бенефактив-Дієслово-Агенс*, вказують на нанесення фізичних пошкоджень, завдання матеріальних збитків. *Бенефактив*-слот позначає учасника ситуації, що зазнає негативного впливу, тоді як *Агенс*-слот – джерело нанесення шкоди. Обидва слоти заповнені агентивними конструкціями. *Дієслово*-слот заповнений лексемами, які називають різні види шкоди: фізичну (*damage, destroy, injure*), фізіологічну (*kill*) або суспільну (*hack*). У заголовках конструкти з семантикою шкоди містять дві обов'язкові позиції: *Бенефактив* та *Дієслово*, причому останній, як правило, містить дієслова у формі пасивного стану, а *Агенс* не експлікований для підвищення впливу новинного тексту на читачів, які змушені шукати джерело шкоди в основній частині тексту. Високий персуазивний статус зазначених конструктив спричинений апеляцією до фізіологічної потреби або у безпеці, які незадоволені, а тому викликають високий інтерес читачів, напр., *Woman and man killed in three-vehicle crash on A75 in Annan* (www.bbc.com, 13.02.2024). У наведеному заголовку конструкт *woman and man killed* відображає нанесення фізичної шкоди та містить дві позиції: *Агенса* (*woman and man*) та *Дієслова* (*killed*).

Аспектуальні предикативні конструкції позначають різні етапи розгортання діяльності: її початок, продовження або кінець. *Агенс-Дієслово-Подія-Каузатив*-конструкції мають чотири слоти: для *Дієслова*, що заповнений лексемами, котрі вказують на початок дії (*begin, kick-off, launch, resume, stage, set*), її продовження (*continue*) або кінець (*drop out, resign, stop, sink*). Слот для *Агенса*, заповнений агентивною конструкцією, а для *Події* – іменниковими конструкціями (*begins sea trials*) або інфінітивними структурами (*continue to question*). Слот для *Каузативу*, тобто причини певної події, експлікується прийменниковими структурами (*dies of cancer*).

Уживаючись у позиції утримування уваги заголовка, аспектуальні конструкти привертають аудиторію за рахунок зображення розвитку події, стимулюючи читачів слідкувати за її продовженням або повернутися до попередніх публікацій, які розкривали початкові етапи. При цьому не всі слоти експлікуються в заголовку вербально, напр., *US and UK launch fresh strikes on Houthis* (www.bbc.com, 23.01.2024). У наведеному заголовку предикатив-

ний *launch*-конструкт заповнює три позиції: *Агенс* – метонімічно структурою *US and UK*, *Дієслово* – одиницею *launch*, яка вказує на початок події, і *Подія* – конструкцією *fresh strikes*. Позиція для *Каузативу* не представлена у заголовку. Вербально незаповнені слоти аспектуальних конструкцій у заголовку можуть бути експліковані у подальшому тексті, напр., *Royal Shrovetide Football game kicks off in front of thousands* (www.bbc.com, 13.02.2024). У цитованому заголовку аспектуальний двокомпонентний *kick off*-конструкт указує на початок гри, позиція *Події* заповнена конструкцією *Royal Shrovetide Football game*, а позиція *Агенса* вербалізується метонімічною структурою *organized by Ashbourne* в основній частині тексту: *The Royal Shrovetide Football game organized by Ashbourne – traditionally played on Shrove Tuesday and Ash Wednesday – has been held nearly every year since at least 1667*.

Емотивні предикативні конструкції зображають переживання та стани осіб, маючи чотири слоти на ментальному рівні: *Агенс-Дієслово-Патієнс-Каузатив*. Два слоти заповнені агентивними конструкціями: *Агенс* як особа, котра спричиняє певний стан, і *Патієнс*, котрий переживає почуття. *Каузатив*-слот репрезентує причину певної емоції прийменниковими конструкціями (*at skin cancer diagnosis, by type 1 diabetes*). У заголовках новинних текстів емотивні конструкти заповнюють дві обов'язкові позиції *Агенсу* та *Дієслова*, тоді як два інші слоти ментальної конструкції можуть бути неекспліковані, напр., напр., *Will Smith surprises guinea student who biked across Africa* (www.bbc.com, 05.01.2024). У наведеному заголовку емотивний *surprise*-конструкт заповнює позиції *Агенса* антропонімом *Will Smith*, *Патієнса* конструкцією *guinea student*.

Локативні конструкції відображають місце події, яке залежно від різновиду простору зображається як межа, поверхня, контейнер, точка.

Прийменник-Межа-конструкції вказують на розміщення об'єкта поруч з іншим та містять два слоти. *Межа*-слот репрезентує фон для локалізації певного об'єкта, заповнюючись конструкціями *hospital, border, capital*. *Прийменник*-слот як відношення близькості заповнюється лексемами, котрі вказують на різну перспективу сприйняття ситуації: близьке розташування (*near Norwich*), поруч (*by the border*), у межах (*at school*), поза ними (*beyond the garden*).

Прийменник-Поверхня-конструкція кодує розташування одного об'єкта на іншому, де *Прийменник*-слот позначає відношення контакту і заповнений прийменником *on*, *Поверхня*-слот як зовнішня частина об'єкта втілена іменниковими конструкціями (*on its shelves, on the site*).

Прийменник-Контейнер-конструкція ідентифікує розміщення одного об'єкта всередині іншого. *Прийменник*-слот, що вказує на відношення інклюдивності, активований декількома лексемами, які відображають різну перспективу сприйняття ситуації. *Прийменник into* позначає рух у контейнер (*push into Gaza's southern city*), *in* – розміщен-

ня сутності всередині тривимірного простору (*in a Romanian court, in Kenya*), *within* – в межах вмістища (*within Bowden Park Farm*), *out of* – переміщення з тривимірного об'єкта (*out of his own bedroom*). Контейнер-слот заповнюється іменниковими конструкціями, що відображають тривимірний простір і репрезентують об'єкти (*in the bag*), людину (*in the body, out of cells*), природні явища (*in the rain*), метафоризовані абстрактні поняття (*in danger*).

Прийменник-Кінцевий пункт-конструкція указує на розміщення траєкторії в кінцевій точці шляху. Прийменник-слот, що репрезентує рух у певному напрямку, заповнений прийменником *to* (*to the country*), а Кінцевий пункт-слот є місцем, куди прямує певний об'єкт або суб'єкт, заповнений іменниковою конструкцією (*to hospital*).

Прийменник-Початковий пункт-конструкція, синонімічна до попередньої, але Прийменник-слот є відношенням руху з певної місцевості або приміщення, заповнений прийменником *from* (*from towns*).

Локативні конструкції реалізуються конструкціями у новинних заголовках у двох позиціях: привернення уваги та її спрямування. У першій позиції локативні конструкції слугують тематичними класифікаторами, які заповнюють первинну позицію привернення уваги і повідомляють про місце події, наприклад, *Lancaster University: Students unable to afford food for days, union says* (www.bbc.com, 17.02.2024), де конструкція *Lancaster University* указує на установу, котра близька студентам. Крім того, локативні конструкції апелюють до тих місць, які відомі широкому загалу, наприклад, *Japan: Moon lander Slim comes back to life and resumes mission* (www.bbc.com, 29.01.2024). Якщо повідомлення стосується місця, яке важко одразу встановити, заголовки ідентифікують її більш точно у позиції спрямування уваги, наприклад, *Delhi: Farmers face tear gas trying to resume march to India capital* (www.bbc.com, 14.02.2024). У наведеному прикладі *Delhi* на початку заголовка привертає увагу адресатів, а конструкція *to India capital* уточнює територіальну належність населеного пункту.

Вживаючись у позиції спрямування уваги заголовка, локативні конструкції мають середній вплив адресатів, який здійснюється двома способами. По-перше, зазначені конструкції називають місце події нечітко і розмито, стимулюючи читачів звернутися до основного тексту для уточнення деталей, наприклад, *Narco-sub with \$27m of 'scorpion' cocaine seized in Colombia* (www.bbc.com, 22.01.2024). У наведеному заголовку локативний конструкція *in Colombia* називає країну, а точна місцевість позначена у подальшому тексті: *was seized in Colombian waters; the sub travelling through the Pacific Ocean*. По-друге, локативні конструкції іменують мало відомий населений пункт або певні райони міст та країн, які цікаві для певної категорії аудиторії, наприклад, *New SL3 Superloop route launches in south-east London* (www.bbc.com, 24.02.2024). У цьому прикладі конструкція *in south-east London* позначає район британської столиці, що належить до картини світу

її мешканців та актуальний для туристів.

Темпоральні конструкції позначають хронологічний та циклічний час. Хронологічні події відбуваються послідовно, згідно з календарем, тоді як циклічним притаманна повторюваність. Конструкції, що указують на хронологічний час, відображають його початок, тривалість, проміжний етап або закінчення. Початок-конструкції містять два слоти: Прийменник-слот, що репрезентує початок незакінченої події, заповнений прийменником *since* (*since December*), та Темпоральна точка-слот як позначка на часовій прямій, коли ситуація стала відбуватися, активовану іменниковою конструкцією, що називає день (*since Monday*), рік (*since the 1960s*), подію (*since he fled abroad*).

Тривалість-конструкції відображають період розгортання певної події і містять Прийменник-слот як вказівку на межі часового континууму, експлікованого прийменниками *during, for* або *from ... to* (*for six days, from Monday to Friday only, during Ramadan*), та Період-слот, що позначає часовий проміжок, названий іменниковою структурою *during a seven-hour gun fight*.

Завершення-конструкції указують на момент або відрізок часу, коли дія повинна закінчитися, де Прийменник-слот позначає кінець часового періоду, активований прийменниками *by, until* або *till*, тоді як Темпоральна точка-слот, що представляє позначку на часовій прямій, експлікована конструкціями, які містять лексеми на позначення точного часу (*until 26 February*) або певної події (*till a new ceasefire begins*).

Конструкції на позначення циклічного часу структурують його в ракурсі періодичності або ментальності. Прийменник-Період-конструкції указують на тривалий відрізок часу: Прийменник-слот позначає включення події у певний часовий проміжок і заповнюється прийменником *in* (*in 2015*) або *on* (*on Wednesday*), а Період-слот, що репрезентує час як контейнер, названий іменниковими конструкціями (*in October*). Прийменник-Момент-конструкції відображають короткотривалу подію: Прийменник-слот указує на точний час, заповнений прийменником *at*, а Момент-слот є точкою на часовій прямій, заповнену конструкціями, які включають числівник (*at 05:51*) або іменник (*at sunrise and sunset*).

Змішаний тип темпоральних структур – *Next/last-Період-конструкції* відображають минулий або майбутній період часу. *Next/last-слот* є відрізком часу, найближчим до сьогоднішнього (*last October, next month*), тоді як *Період-слот* – це сезон, який регулярно повторюється (*next day, last year*), тобто циклічний.

Темпоральні конструкції нечасто вживаються в позиції спрямування уваги заголовка, вони не мають великого смислового навантаження, а тому мають низький персуазивний статус. Їхній вплив на читачів досягається за рахунок акцентування потенційної зміни ситуації, наприклад, *US jobless rate falls to lowest level since July* (www.bbc.com, 08.12.2023). У цьому прикладі темпоральний конструкція *since July* відображає початок періоду низького рівня безробіття.

Каузативні структури називають привід для певної події та представлені *Прийменник-Каузатив*-конструкціями, де *Прийменник*-слот репрезентує причинове відношення і заповнюється прийменниками *by, for, over*, тоді як *Каузатив*-слот, що позначає чинник, який викликає певну ситуацію, заповнений іменниковими конструкціями (*over council debts, for spying*). У заголовках новинних текстів каузативні конструкції мають низький вплив на адресатів: вони представлені у позиції спрямування уваги зазвичай у новинах про злочини, напр., *Théo Luhaka: French police officers given suspended sentences for brutal assault* (www.bbc.com, 19.01.2024). У прикладі каузативний конструкт *for brutal assault* вказує на причину негативного стану, втілену прийменником *for*, що активує *Prep*-слот, та іменниковою структурою *brutal assault*, котра апелює до *Каузатив*-слота.

Квантитативні *Кількість+Сутність*-конструкції акцентують числові характеристики подій. При цьому *Кількість*-слот активований числівником (*141 mile car chase, \$95bn aid package*), а *Сутність*-слот, що називає референти, пороховані референти, заповнений іменниковими структурами (*300 people, a 2,000km-trip*). У заголовках новинних текстів квантитативні конструкції підвищують персуазивний статус новини завдяки статистич-

ним даним, кількісним показникам, які апелюють до логосу і додають змісту переконливості, напр., *Abuse and attacks on UK shop workers rises to 1,300 incidents a day* (www.bbc.com, 14.02.2024). У цьому заголовку квантитативний конструкт *1,300 incidents* заповнює *Кількість*-слот, вказуючи на точне число об'єктів (*1,300*), а *Сутність*-слот ідентифікує випадки злочинів (*incidents*), які були пороховані.

Висновки. Конструкції в заголовках англійськомовних новинних текстів є мовленнєвими виявами морфосинтаксичних конструкцій, які на мовному та ментальному рівнях репрезентують референти довкілля. Конструкції містять слоти, котрі заповнюються різними лексемами, що підходять їм за семантикою. У заголовках новинних текстів конструкції можуть вживатися у позиції привертання, утримання та спрямування уваги, а тому мають різний персуазивний статус: найвищий притаманний агентивним та предикативним структурам, середній – локативним та квантитативним, а найнижчий – темпоральним та каузативним. **Перспективи** подальших розвідок вбачаємо у виокремленні конструкцій в основній частині новинних текстів та вивченні їхнього впливу на адресатів, а також у використанні запропонованого підходу до вивчення текстів інших жанрів: публіцистичного, наукового.

Література

1. Вассершайдт Ф. Конструкційна граматика: основні принципи і поняття. *Українське мовознавство*. 2019. Вип. 49. С. 94–116. URL: [https://doi.org/10.17721/um/49\(2019\).94-116](https://doi.org/10.17721/um/49(2019).94-116)
2. Потапенко С.І. Тексти англomовних новин: руйнування жанрового канону? *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2019. Вип. 70. С. 64–77.
3. Aristotle. *Poetics*. Nick Hern Books. 2020. 60 p. URL: <https://www.perlego.com/book/1421171/poetics-pdf>
4. Diessel H. Usage-based Construction Grammar. *Handbook of Cognitive Linguistics*. Ed. E. Dąbrowska, D. Divjak. Berlin, Boston: Walter de Gruyter, 2015. P. 296–321. URL: <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.2411.5365>
5. Diessel H. The Grammar Network: How Linguistic Structure is Shaped by Language Use. Cambridge: Cambridge University Press, 2019. 289 p. URL: <https://doi.org/10.1017/9781108671040>
6. Dunsmore K. *Discourse of Reciprocity: The Role of the Press in the US-Canada Alliance*. Lanham, Maryland: Fairleigh Dickinson University Press, 2019. 172 p.
7. Goldberg A.E. *Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language*. Oxford: Oxford University Press, 2006. 280 p. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268511.001.0001>
8. Hilpert M. *Constructional Approaches*. *The Oxford Handbook of English Grammar*. Ed. B. Aarts, J. Bowie, G. Popova. Oxford: Oxford University Press, 2020. P. 106–123.
9. Hilpert M. *Ten Lectures on Diachronic Construction Grammar*. Leiden: Brill Online, 2021. 291 p. URL: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.c.5289337.v1>
10. Hoffmann T. *Construction Grammar: The Structure of English*. Cambridge: Cambridge University Press, 2022. 315 p. URL: <https://doi.org/10.1111/ijal.12461>
11. Iwama K., Kano Y. Multiple News Headlines Generation using Page Metadata. *ACLWeb: Association for Computational Linguistics*. 2019. P. 101–105. URL: <https://doi.org/10.18653/v1/W19-8612>
12. Maslow A.H. *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row Publishers, 1970. 369 p.
13. Potapenko S. Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 105, 02001. 2021. URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001>
14. Ungerer T., Hartmann S. *Constructionist Approaches: Past, Present, Future*. Cambridge: Cambridge University Press, 2023. 100 p. URL: <https://doi.org/10.1017/9781009308717>
15. Xie Q. Critical discourse analysis of news discourse. *Theory and Practice in Language Studies*. 2018. Vol. 8, No. 4. P. 399–403. URL: <https://doi.org/10.17507/tpls.0804.06>
16. Van Dijk T.A. Structures of news in the press. *Discourse and Communication*. Berlin: De Gruyter, 1985. P. 69–93. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110852141.69>

References

1. Wasserscheidt P. (2019) Konstruktsiina hramatyka: osnovni pryntsyipy i poniattia [Construction Grammar: Basic Principles and Concepts]. *Ukrainske movoznavstvo*. Issue 49. P. 94–116. URL: [https://doi.org/10.17721/um/49\(2019\).94-116](https://doi.org/10.17721/um/49(2019).94-116) [in Ukrainian].
2. Potapenko S.I. (2019) Teksty anhlomovnykh novyn: ruinuvannia zhanrovoho kanonu? [English news texts: Destruction of genre canon]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filolohichna*. Issue 70. P. 64–77 [in Ukrainian].
3. Aristotle (2020) Poetics. Nick Hern Books. 60 p. URL: <https://www.perlego.com/book/1421171/poetics-pdf> (accessed on: 14.04.2024). [in English].
4. Diessel H. (2015) Usage-based Construction Grammar. *Handbook of Cognitive Linguistics* / eds. E. Dąbrowska, D. Divjak. Berlin, Boston: Walter de Gruyter. P. 296–321. URL: <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.2411.5365> [in English].
5. Diessel H. (2019) The Grammar Network: How Linguistic Structure is Shaped by Language Use. Cambridge: Cambridge University Press. 289 p. URL: <https://doi.org/10.1017/9781108671040> [in English].
6. Dunsmore K. (2019) Discourse of Reciprocity: The Role of the Press in the US-Canada Alliance. Lanham, Maryland: Fairleigh Dickinson University Press. 172 p. [in English].
7. Goldberg A.E. (2006) Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language. Oxford: Oxford University Press. 280 p. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268511.001.0001> [in English].
8. Hilpert M. (2020) Constructional Approaches. *The Oxford Handbook of English Grammar* / ed. B. Aarts, J. Bowie, G. Popova. Oxford: Oxford University Press. P. 106–123 [in English].
9. Hilpert M. (2021) Ten Lectures on Diachronic Construction Grammar. Leiden: Brill Online. 291 p. URL: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.c.5289337.v1> [in English].
10. Hoffmann T. (2022) Construction Grammar: The Structure of English. Cambridge: Cambridge University Press. 315 p. URL: <https://doi.org/10.1111/ijal.12461> [in English].
11. Iwama K., Kano Y. (2019) Multiple News Headlines Generation using Page Metadata. *ACLWeb: Association for Computational Linguistics*. P. 101–105. URL: <https://doi.org/10.18653/v1/W19-8612> [in English].
12. Maslow A.H. (1970) Motivation and Personality. New York: Harper & Row Publishers. 369 p. [in English].
13. Potapenko S. (2021) Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 105, 02001. [in English]. URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001> [in English].
14. Ungerer T., Hartmann S. (2023) Constructionist Approaches: Past, Present, Future. Cambridge: Cambridge University Press. 100 p. URL: <https://doi.org/10.1017/9781009308717> [in English].
15. Xie Q. (2018) Critical discourse analysis of news discourse. *Theory and Practice in Language Studies*. Vol. 8, No. 4. P. 399–403. URL: <https://doi.org/10.17507/tpls.0804.06> [in English].
16. Van Dijk T.A. (1985) Structures of news in the press. *Discourse and Communication*. Berlin: De Gruyter. P. 69–93. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110852141.69> [in English].

PERSUASIVE FUNCTION OF CONSTRUCTS IN ENGLISH NEWS HEADLINES

Abstract. The relevance of the proposed research is determined by the attention of linguists to morphosyntactic constructions as fixed pairings of form, meaning and function, as well as to their discursive embodiment in constructs. The latter are considered to be speech manifestations of constructions that at the mental level schematically represent various relations of the surrounding world, and in speech can be filled with various lexemes due to open slots in the structure. The aim of the investigation is to establish the persuasive potential of constructs in 180 headlines of BBC news texts. The tasks of the article are to classify constructs taking into account denoted relations and to clarify their persuasive role on the basis of their position in the headlines of news texts. Constructs are used in the position of attracting attention, that is, at the beginning of the headline before predicates, naming referents close to the target audience; in the attention-keeping position filled with predicates; in the attention-nudging position, when constructs are placed at the end of the headline to stimulate the reader to turn to the text itself. Agentive constructs, which have a high persuasive status due to the representation of the event participants, fill the attention-attracting position in the headlines. Predicative constructs in the attention-keeping position exert a significant influence on the addressee, referring to authorities, creating the effect of presence, representing the development of the situation, appealing to a physiological or safety need. In the attention-nudging position, locative, temporal, causative, and quantitative constructs are used. Locative and quantitative constructs have an average impact on readers because locative constructs denote the place of the event approximately, forcing the addressee to refer to the news text, and quantitative constructs add persuasiveness to the content of the headline by representing statistical data. Temporal and causative constructs have a rather low impact on the audience due to their infrequent use in headlines of news texts.

Keywords: morphosyntactic construction, construct, news text, headline, persuasiveness.

©Талавіра Н., 2024

Наталія Талавіра – кандидат філологічних наук, доцент, докторантка кафедри англійської філології і філософії мови Київського національного лінгвістичного університету, Київ, Україна; n_talavira@ukr.net; <http://orcid.org/0000-0002-5600-5893>

Natalia Talavira – Candidate of Philology, Associate Professor, Postdoctoral student at the Department of English Philology and Philosophy of Language at Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine; n_talavira@ukr.net; <http://orcid.org/0000-0002-5600-5893>